

ANALIZA KODEKSU IESBA

Część 8: Reagowanie na naruszenie przepisów prawa i regulacji [w przypadku zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach]

Cechą wyróżniającą zawód księgowy jest akceptacja odpowiedzialności za działanie w interesie publicznym. Zawodowi księgowi mogą zetknąć się z sytuacjami, w których stwierdzą lub będą podejrzewać, że zatrudniająca ich organizacja lub klient nie przestrzegają przepisów prawa lub regulacji. Podstawowe zasady uczciwości i profesjonalnego postępowania zawarte w Kodeksie wymagają od księgowych reagowania na naruszenie przepisów prawa i regulacji (**NOCLAR**) poprzez podjęcie odpowiednich działań, stawiając na pierwszym miejscu interes publiczny.

Jeżeli **zawodowy księgowy zatrudniony w przedsiębiorstwie** dowiadyje się lub podejrzewa, że miało lub może mieć miejsce naruszenie przepisów prawa lub regulacji, ma obowiązek niezwłocznie podjąć działania, uwzględniając rodzaj sprawy i ewentualną szkodę dla organizacji pracodawcy, inwestorów, wierzycieli, pracowników lub ogółu społeczeństwa. Zawodowy księgowy zatrudniony w przedsiębiorstwie ma obowiązek:

- rozumienia i przestrzegania Kodeksu, jak również przepisów prawa i regulacji obowiązujących w danym systemie prawnym, które różnią się od przepisów Kodeksu lub wykraczają poza nie (np. wymogi dotyczące informowania władz o danej sprawie lub zakaz ostrzegania organizacji pracodawcy o wszczęciu postępowania).
- przeanalizowania protokołów i procedur obowiązujących w jego organizacji, zawierających wytyczne postępowania w przypadku naruszenia przepisów prawa i regulacji (np. kodeksu etyki lub polityki zgłaszania nieprawidłowości).

Przykłady przepisów prawa i regulacji, do których odnosi się niniejszy rozdział, obejmują te dotyczące:

- Oszustw, korupcji i łapownictwa
- Bankowości i innych produktów oraz usług finansowych
- Ochrony danych
- Ochrony środowiska
- Giełd papierów wartościowych i obrotu papierami wartościowymi
- Prania brudnych pieniędzy, finansowania terroryzmu, środków pochodzących z przestępstw
- Zobowiązań i płatności podatkowych i emerytalnych

Co z poufnością?

- Ujawnienie naruszenia przepisów prawa i regulacji odpowiednim władzom nie będzie traktowane jako naruszenie obowiązku zachowania poufności wobec pracodawcy zawodowego księgowego zatrudnionego w przedsiębiorstwie.
- Zawodowy księgowy zatrudniony w przedsiębiorstwie musi działać w dobrej wierze i zachować ostrożność przy formułowaniu oświadczeń i stwierdzeń.

Obowiązki zawodowego księgowego zatrudnionego w przedsiębiorstwie są zależne od jego funkcji i pozycji w hierarchii organizacji

Kodeks uznaje fakt, że możliwość wywierania wpływu na decyzje, poziom uprawnień oraz dostęp do informacji zależą od roli pełnionej w organizacji. W związku z tym większe obowiązki spoczywają na **zawodowych księgowych wyższego szczebla**, ponieważ to oni są decydentami, którzy mogą wywierać znaczący wpływ w swoich organizacjach. Zawodowy księgowy wyższego szczebla zatrudniony w przedsiębiorstwie może być dyrektorem ds. finansowych lub wiceprezesem zarządu ds. finansów, ale ważniejszy niż tytuł jest poziom wpływu, jaki dana osoba może wywierać. Zawodowi księgowi niższego szczebla zatrudnieni w przedsiębiorstwach, którzy nie mają takiego samego wpływu, mają też proporcjonalnie mniejsze obowiązki w przypadku zidentyfikowanego lub podejrzewanego naruszenia.

ZASTANÓWMY SIĘ NAD NASTĘPUJĄCYM SCENARIUSZEM:

Duże międzynarodowe przedsiębiorstwo produkcyjne stworzyło narzędzie sztucznej inteligencji (ang. *Artificial Intelligence – AI*) w celu wstępnej selekcji kandydatów na etapie rekrutacji. Jednakże dane zbierane przez system są jednocześnie sprzedawane brokerowi baz danych bez wiedzy i zgody kandydatów. Stanowi to naruszenie lokalnych przepisów o ochronie danych osobowych. Jeżeli zawodowy księgowy zatrudniony w przedsiębiorstwie dowie się lub nabierze podejrzeń, że taka praktyka ma lub może mieć miejsce, ma obowiązek podjąć działanie.

KONKRETNE DZIAŁANIA, JAKIE MA OBOWIĄZEK PODJĄĆ ZAWODOWY KSIĘGOWY ZATRUDNIONY W PRZEDSIĘBIORSTWIE, SĄ ZALEŻNE OD JEGO ROLI I POZYCJI W HIERARCHII PRZEDSIĘBIORSTWA

Zawodowy księgowy wyższego szczebla:

Jeżeli dyrektor ds. finansowych usłyszy rozmowę pomiędzy pracownikami sugerującą, że system funkcjonujący w spółce jest niezgodny z przepisami prawa, ma obowiązek:

- Uzyskać zrozumienie sprawy, w tym charakteru i warunków działania systemu AI oraz jego wykorzystania, zastosowania przepisów dotyczących ochrony danych osobowych w tym kontekście oraz konsekwencji dla organizacji i interesariuszy. Na przykład: Jakie są konsekwencje dla kandydatów? Czy spółka może być narażona na wysokie kary lub utratę reputacji?
- Zająć się sprawą, omawiając ją ze swoim bezpośrednim przełożonym, np. dyrektorem generalnym i podjąć działania w celu:
 - Poinformowania o sprawie [osoby sprawujących nadzór](#), na przykład Zarządu.
 - Wszczęcia dochodzenia wewnętrznego.
 - Wypełnienia obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawa i regulacji, w tym wymogów sprawozdawczych, o ile występują.
 - Zapobieżenia konsekwencjom lub ich złagodzenia, na przykład, poprzez poinformowanie o sprawie wcześniejszych kandydatów i udzielenie im pomocy w naprawieniu poniesionej szkody.
 - Przy opracowywaniu planu pomocne może być skorzystanie z usług doradców prawnych lub innych ekspertów.
 - Ograniczenia ryzyka ponownego wystąpienia problemu poprzez poinformowanie dyrektora generalnego, że sprzedaż danych musi być natychmiast zaniechana, o ile nie uzyskano na nią świadomej zgody i nie spełniono wszystkich innych wymogów prawnych.

DODATKOWE KROKI, DO JAKICH ZOBOWIĄZANY MOŻE BYĆ DYREKTOR DS. FINANSOWYCH

- Zdecydowanie o tym, czy ujawnić sprawę audytorowi zewnętrznemu spółki w ramach spoczywającego na kierownictwie obowiązku dostarczania informacji istotnych dla badania.
- Ocena właściwości reakcji spółki.
- Zastosowanie zawodowego osądu przy decyzji o potrzebie dalszych działań. W związku z tym należy rozważyć, czy [racjonalna i dobrze poinformowana strona trzecia](#) uznałaby, że dyrektor ds. finansowych postąpił właściwie w interesie publicznym.

Dalsze działania mogą obejmować ujawnienie sprawy właściwym władzom, nawet jeżeli nie ma takiego obowiązku prawnego, oraz – zależnie od sytuacji – rezygnację z pracy w spółce. Rezygnacja nie zastępuje podjęcia wymaganych działań.

Zawodowy księgowy niższego szczebla:

Jeżeli podejrzenie w danej sprawie powziął zawodowy księgowy niższego szczebla zatrudniony w przedsiębiorstwie (np. pracownik księgowości odpowiedzialny za należności) w związku z przeglądem dokumentów znajdujących się w aktach brokera bazy danych, powinien on:

- Postarać się uzyskać zrozumienie sprawy.
- Zająć się sprawą poprzez omówienie jej z bezpośrednim przełożonym lub z przełożonym kolejnego szczebla, jeżeli bezpośredni przełożony jest w daną sprawę zaangażowany.

W przypadku nieuchronnego naruszenia przepisów prawa lub regulacji, które może wyrządzić znaczące szkody inwestorom, wierzycielom lub ogółowi społeczeństwa, zawodowy księgowy zatrudniony w przedsiębiorstwie może zdecydować o niezwłocznym ujawnieniu danej sprawy właściwemu organowi w celu złagodzenia skutków takiego naruszenia.

GDZIE UZYSKAĆ POMOC?

Postanowienia dotyczące naruszenia przepisów prawa i regulacji odnoszące się do zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach zawarte są w [Rozdziale 260](#). Strony internetowe IESBA [Support & Resources](#) zawierają pomocne wskazówki dla zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach, między innymi NOCLAR Fact Sheet, pytania i odpowiedzi pracowników IESBA oraz nagrania wideo wyjaśniające naruszenie przepisów prawa i regulacji z różnych perspektyw. Strony internetowe IESBA zawierają także oddzielną stronę poświęconą [NOCLAR eCode](#), dostępny na stronie www.IESBAeCode.org, jest internetowym zasobem dla księgowych i innych użytkowników Kodeksu. Daje on szybki i sprawny dostęp do Kodeksu, ułatwiając jego używanie, wdrażanie i egzekwowanie.

Niniejszy dokument *Analiza Kodeksu IESBA – część ósma: Reagowanie na naruszenie przepisów prawa i regulacji [w przypadku zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach]* opublikowany w języku angielskim przez International Federation of Accountants (IFAC) w lipcu 2020 r., został przetłumaczony na język polski przez Polską Izbę Biegłych Rewidentów (PIBR) w sierpniu 2020 r. i jest powielany za zgodą IFAC. Zatwierdzonym tekstem wszystkich publikacji IFAC jest tekst opublikowany przez IFAC w języku angielskim. IFAC nie ponosi odpowiedzialności za dokładność i kompletność tłumaczenia ani za działania, które mogą z tego wynikać.

Tekst dokumentu *Analiza Kodeksu IESBA – część ósma: Reagowanie na naruszenie przepisów prawa i regulacji [w przypadku zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach]* w języku angielskim © 2020 by IFAC. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Tekst dokumentu *Analiza Kodeksu IESBA – część ósma: Reagowanie na naruszenie przepisów prawa i regulacji [w przypadku zawodowych księgowych zatrudnionych w przedsiębiorstwach]* w języku polskim © 2020 by IFAC. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Tytuł oryginału: *Exploring the IESBA Code Installment 8: Responding to Non-Compliance with Laws and Regulations [for PAIBs]*, July 2020.

W celu uzyskania zgody na powielanie, przechowywanie lub przekazywanie, lub na inne podobne zastosowanie niniejszego dokumentu prosimy o kontakt z Permissions@ifac.org.

Przetłumaczony przez:

529 Fifth Avenue, New York 10017
www.ifac.org | +1 (212) 286-9344 | [@ifac](#) | [company/ifac](#)

www.ethicsboard.org
[@ethics_board](#) | [company/iesba](#)